

MANIFESTAREA TULBURĂRILOR EMOTIONAL-COMPORTAMENTALE LA ELEVII DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL GIMNAZIAL

*Valentina Olărescu, prof. univ., dr.,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău*
*Maria Diaconu, drd.,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău*

MANIFESTATION OF EMOTIONAL-BEHAVIORAL DISORDERS IN SECONDARY SCHOOL STUDENTS

*Valentina Olărescu, PhD, Prof.,
“Ion Creanga” State Pedagogical University of Chisinau,
ORCID: 0000-0001-8019-8907
olarescu.valentina@upsc.md*
*Maria Diaconu, PhD student,
“Ion Creanga” State Pedagogical University of Chisinau,
ORCID: 0009-0007-3947-0957
criss.diac@yahoo.com*

CZU: 373.064.3

DOI: 10.46727/c.v1.24-25-03-2023.p157-161

Abstract. Emotional-behavioral disorder (EBD) refers to a situation in which an individual's behavioral or emotional response in school is so different from generally accepted norms according to age, ethnicity, or culture that it negatively influences academic progress, social relationships, personal adjustment, school behaviour, self-care capacity or vocational skills. Depending on how they are expressed, emotional disorders can be internalized disorders, when they are reflected in subjectivity, and externalized disorders, when they are reflected in behavior.

The paper describes the causes of emotional-behavioral disorders, such as a series of biological, social, emotional and cognitive factors, and how they influence the entire activity of the schoolboy, both learning and interpersonal relationships of the preadolescent; how some students display a multitude of undesirable behaviors in relation to the educational objectives and in contradiction with the norms and values of the school. From this perspective, it is very important to evaluate and diagnose the student's mental health, both for the realization of a specialized intervention plan at the level of the school and the school counselor's office, as well as for the evolution of the future adult. The content of the article reflects the analytical and synthetic study of the scientific literature dedicated to the emotional-behavioral disorders of preadolescents with the perspective of continuing the research by administering a well-prepared psychological instrument to evaluate, diagnose and develop an integrative and specialized psycho-pedagogical program to alleviate/overcome the emotional-behavioral disorders behavior of preadolescents.

Keywords: preadolescent, emotional disorder, behavior, internalization, externalization.

Actualitatea temei este justificată de situația în instituțiile de învățământ privitoare la gestionarea relațiilor și atitudinilor, manifestarea emoțiilor și comportamentelor elevilor care afectează în mod negativ performanța educațională.

Statisticile existente nu permit încă estimarea prevalenței generale a tulburărilor emoțional-comportamentale la nivel național, însă, potrivit unui studiu realizat în România de Organizația Salvați copiii, pe un eșantion de 678 de copii și adolescenți preluați în centrele de consiliere, în perioada martie 2020 - martie 2021, un copil din trei s-a confruntat cu stări de anxietate, iar în cazul adolescenților -1 din 2, ajungându-se la consecințe destul de grave, și anume tentative de suicid, toate acestea fiind consecințe ale impactului pandemiei asupra stării emoționale

ale elevilor. Din totalul cazuisticii preluate, 8,1% din diagnostice au prezentat opoziționism, ADHD/ADD, tulburări de vorbire, intelect liminar sau tulburări de neurodezvoltare.[1]

Pentru preadolescenți, respectarea regulilor de izolare a generat cele mai mari dificultăți, ca prevalență în cazuistică fiind anxietatea și tulburările de control al impulsurilor.

Nivelul scăzut al interacțiunilor directe, schimbarea rutinelor zilnice și adaptarea rapidă la școala online au produs un disconfort emoțional greu de gestionat. Părinții, la rândul lor, s-au simțit epuizați psihic și emoțional, uneori nereușind să găsească soluții adecvate pentru a oferi suport copiilor.[2]

Problema sănătății mentale este una de o importanță majoră la nivel mondial, și acest lucru este reliefat de raportul UNICEF, din 2021, potrivit căruia mai mult de un adolescent din șapte, cu vârsta cuprinsă între zece și 19 ani, trăiește cu o tulburare mentală diagnosticată, iar „aproape 46.000 de adolescenți se sinucid anual, aceasta fiind una dintre principalele cinci cauze de deces la această categorie de vârstă”.[3]

Tulburările emoțional-comportamentale (EBD) se referă la o situație în care răspunsul comportamental sau emoțional al unui individ în școală este atât de diferit de normele general acceptate în conformitate cu vârsta, etnia sau cultura, încât influențează în mod negativ progresul academic, relațiile sociale, adaptarea personală, comportamentul școlar, capacitatea de auto-îngrijire sau abilitățile vocaționale.

În sintagma tulburări emoțional-comportamentale întâlnim două concepte cheie:

- Tulburări emoționale - concept utilizat de Individuals with Disabilities Education Act (IDEA) în 1997.[4]
- Tulburări comportamentale - concept utilizat de Council for Children with Behavioral Disorders, focusat pe aspectele observabile ale comportamentului copiilor.

Un copil cu tulburări emoțional-comportamentale manifestă una sau mai multe dintre următoarele caracteristici, pe o perioadă lungă de timp, cu un grad crescut de manifestare și care afectează în mod negativ performanța educațională:

- incapacitatea de a învăța care nu poate fi explicată prin factori intelectuali, senzoriali sau de sănătate;
- inabilitatea de a construi și menține relații interpersonale satisfăcătoare cu colegii și cu profesorii;
- răspunsuri afective sau comportamentale inadecvate într-o situație normală;
- stare generală de nefericire, anxietate sau depresie;
- simptome fizice sau temeri asociate cu problemele școlare sau personale.

„Perioada lungă de timp” exclude problemele situaționale, care pot fi explicabile având în vedere situația dată (decesul în familie, divorțul părinților, abuzul, înscrierea la o școală nouă, problemele financiare în familie, boli fizice etc.) [5]. Schimbările la nivel comportamental în aceste situații sunt de obicei tranzitorii și nu se poate pune un diagnostic de tulburare emoțională.

Dacă ne raportăm la „perioada lungă de timp” trebuie să luăm în considerare în relație cu vârsta cronologică a elevului. De exemplu, mai puțin de un an de zile poate fi considerabil pentru un copil, în același timp fiind insuficient pentru un adolescent.

Pentru a determina gradul de manifestare a tulburărilor emoționale se consideră că trebuie să avem în considerare unele întrebări:

- Comportamentul vizat este considerat a fi semnificativ de mai mult de un observator?
- Care este rata, frecvența, intensitatea și durata de manifestare?
- În ce situații apare comportamentul și cum îi afectează pe cei din jur?

În funcție de cum sunt exprimate tulburările emoționale, ele pot fi împărțite în tulburări internalizate, când sunt reflectate în subiectivitate și emoțiile negative sunt direcționate împotriva

propriei persoane și nu spre ceilalți [6] și tulburări externalizate, atunci când sunt reflectate în comportament.[7]

Tabelul 1. Tipuri de comportamente specifice tulburărilor internalizate și externalizate[8]

Tipuri de comportamente de internalizare	Tipuri de comportamente de externalizare
O stimă de sine foarte scăzută	Încălcarea drepturilor altora
Temeri și fobii nefondate	Încălcarea normelor și regulilor societății
Anorexie	Crizele de furie
Bulimie	Provocarea de daune materiale
Retragere socială	Ostilitatea
Depresie și nefericire	Sfidarea
Tendințe sinucigașe	Amenințările și agresivitatea fizică asupra oamenilor sau a animalelor
Retragere în sine	Furtul
Nivel scăzut de energie	Comportamentele obsesiv-compulsive
	Hiperactivitatea
	Gesturile lascive sau obscene
	Iresponsabilitate

Elevii cu tulburări comportamentale internalizate manifestă un comportament de retragere – problema lor este că au prea puține interacțiuni cu ceilalți. Rareori se joacă cu copiii de vârsta lor, le lipsesc abilitățile de a-și face și de a păstra prieteni, se retrag în reverie, le e teamă de lucruri fără motiv, se plâng adesea că sunt bolnavi sau răniți și intră în accese intense de depresie. De vreme ce sunt mai puțin deranjați pentru profesori comparativ cu elevii antisociali, acești elevi retrași se pot afla în pericolul de a nu fi identificați și ajutați la timp.

Comportamentul antisocial (tulburarea de comportament externalizată) se manifestă în mediul școlar de obicei prin părăsirea locului, plimbarea prin clasă, deranjarea colegilor, lovire sau bătaie, ignorarea profesorului, plângeri excesive, furturi, distrugerea proprietății, ceartă, distorsionarea adevărului, absentism etc.. Apariția tulburărilor emoțional-comportamentale este favorizată de serie de factori etiologici: biologici, familiali, școlari și

Tabelul 2. Factorii care favorizează apariția tulburărilor emoțional-comportamentale[8]

Factori biologici	Factori socio-culturali
Factori genetici	Mass media
Leziuni cerebrale și disfuncții	Peer group
Disfuncții cerebrale	Etnia
Subnutriție	Statutul socio-economic și sărăcia
Temperament	Hărțuirea
Boli fizice	Standardele și valorile culturilor în care locuiesc
Stresul	
Factori familiali	Factorii școlari
Comportamentul parental	Sub- și supraaprecierea capacităților reale ale elevului
Disciplina parentală	Dezacordul asupra motivațiilor conduitei elevului
Conflictul	Conflictele individuale în cadrul clasei de elevi
Constrângerea	Stilul didactic
Relațiile dintre frați	Bullying-ul

În societatea noastră modernă eșecul școlar este echivalent cu eșecul personal, reușita școlară fiind o premisă a integrării sociale a individului. Mediul școlar este important nu doar pentru dezvoltarea socială, dar este și factorul asupra căruia profesorii au un control direct.

Ca grup, elevii cu tulburări emoționale sau comportamentale obțin scoruri sub medie la testele de inteligență și rezultatele lor academice sunt inferioare posibilităților lor, iar mulți dintre aceștia au abilități sociale deficitare - elevii sunt nepopulari și sunt respinși în mod activ de către congeneri.[9]

Studiile de specialitate au dovedit că tulburările emoțional-comportamentale și rezultatele școlare slabe se influențează reciproc și prevestesc probleme de adaptare socială și la vârsta adultă. Pentru a determina dacă este afectată în mod negativ performanța școlară, trebuie luate în considerare o serie de întrebări:

- ✓ Elevul are rezultate inferioare expectanțelor academice datorate unor probleme comportamentale sau emoționale?
- ✓ Este performanța educațională a elevului în limitele normale, având în vedere vârsta cronologică și nivelul de abilitate?
- ✓ Problemele emoționale sau comportamentale ale elevului par să-i afecteze performanțele educaționale într-un nivel mai ridicat decât alte probleme similare la ceilalți colegi?
- ✓ În ce măsură primește elevul note de trecere? A existat o creștere regulată la nivel academic? A trebuit elevul să repete vreun an școlar?
- ✓ Lipsește elevul frecvent de la școală? Dacă da, cum i-au fost afectate notele în acest context?

Când vorbim despre impactul acestor tulburări emoțional-comportamentale în școală, ne referim la efectul pe care acestea îl au asupra relațiilor sociale copilului în cauză cu cei de aceeași vârstă, cu profesorii, cu aparținătorii și la nivelul de interferență dintre aceste probleme și capacitatea sa de învățare, respectiv, randamentul școlar.

Abilitatea de a dezvolta și de a menține relații interpersonale pe parcursul copilăriei, preadolescenței și adolescenței reprezintă un factor predictor important al adaptării sociale prezente sau viitoare. Mulți elevi cu tulburări emoțional-comportamentale întâmpină adesea mari dificultăți în a-și face și a-și menține prieteni. Unii preadolescenți manifestă un comportament de retragere și problema lor este lipsa interacțiunilor sociale sau numărul lor redus. Rareori se joacă sau socializează cu cei de vârsta lor, le lipsesc abilitățile de a-și face și de a păstra prieteni, le e teamă de lucruri fără motiv, se retrag în reverie, se plâng adesea că sunt bolnavi sau răniți și fac accesuri intense de depresie. Acești elevi cu tulburări comportamentale internalizate sunt mai puțin deranjați pentru profesori comparativ cu elevii care au tulburări externalizate, ei sunt retrași și se pot afla în pericolul de a nu fi identificați și ajutați la timp.

Comportamentul antisocial este specific tulburărilor de comportament externalizate și cel mai comun pattern de comportament constă în comportament antisocial manifestat de cele mai multe ori prin părăsirea locului, plimbarea prin clasă, deranjarea colegilor, lovire sau bătaie, ignorarea profesorului, plângerile excesive, furturi, distrugerea proprietății, ceartă, distorsionarea adevărului, sfidare etc.).

În cele mai multe cazuri profesorii sunt dezarmați în fața acestor probleme comportamentale, pe care le pot prezenta elevii, deoarece instrucția și formarea lor nu cuprinde suficiente cunoștințe de psihologia copilului și de psihologia dezvoltării, de psihopatologie și nici într-un caz de consiliere și de management al comportamentului. Singura lor soluție în fața unor astfel de provocări este tactul pedagogic și, nu de puține ori, dăruirea și dragostea de copii. Ținând cont de obiectivele educației ce vizează creșterea performanțelor școlare, se corelează doi factori importanți: timpul utilizat pentru instruire și comportamentul elevului în sarcină, iar când predarea este întreruptă de comportamente inadecvate sau elevul nu este implicat în sarcină, profesorul trebuie să gestioneze aceste situații urmărind două scopuri majore: stoparea comportamentului inadecvat și creșterea frecvenței comportamentului adecvat.

Ca acțiune de prevenție, dacă dorim să creștem frecvența comportamentului adecvat, un prim pas pentru profesor ar fi acela de a defini așteptările sale față de comportamentul elevilor

într-o manieră explicită, clară și onestă prin stabilirea unor reguli de comun acord, regulile ce trebuie să fie clare și valabile pentru toți elevii, iar așteptările trebuie să fie explicite, corecte și adecvate nivelului de performanță al elevilor.

Concluzii:

În virtutea noilor orientări integrative ale învățământului de masă și pentru a găsi soluții optime de gestionare a problemelor comportamentale ale elevilor, este necesară o serioasă modificare a mentalităților și a abordărilor. Astfel, alături de apariția specialiștilor din școli (psihologi, psihopedagogi, profesori de sprijin), trebuie îmbunătățită și practica în școală, prin introducerea unor noi proceduri sau modalități de abordare a copiilor cu tulburări emoțional-comportamentale și prin oferirea unor strategii reale care să permită profesorului să intervină într-un timp real. Din această perspectivă, este foarte importantă evaluarea, dar și diagnosticarea stării de sănătate mentală a elevului atât pentru realizarea unui program de intervenție psihopedagogică integrativ și specializat, atât la nivelul școlii, cât și în cabinetul consilierului școlar, cu impact major în atenuarea sau depășirea tulburărilor emoțional-comportamentale ale preadolescenților cât și pentru evoluția viitorului adult.

BIBLIOGRAFIE

1. ORGANIZAȚIA SALVAȚI COPII ROMÂNIA, Studiu: *Impactul pandemiei asupra bunăstării emoționale - date din cazuistica Centrelor de Consiliere ale Salvați Copiii România*. București, mai 2021, 3p. Data accesării: 15 septembrie 2022. [Online]. Disponibil la: <https://www.salvaticopiii.ro/sci-ro/files/57/576bd203-675f-4255-bbd7-ef57c34bfd5f.pdf>
2. ORGANIZAȚIA SALVAȚI COPIII ROMÂNIA, Studiu: *Impactul pandemiei asupra bunăstării emoționale - date din cazuistica Centrelor de Consiliere ale Salvați Copiii România*. Organizația Salvați Copiii, București, mai 2021, 5p. Data accesării: 15 septembrie 2022. [Online]. Disponibil la: <https://www.salvaticopiii.ro/sci-ro/files/57/576bd203-675f-4255-bbd7-ef57c34bfd5f.pdf>
3. UNICEF, *The State of the World's Children 2021 On My Mind: Promoting, protecting and caring for children's mental health.*, UNICEF România, oct. 2021. Data accesării: 17 septembrie 2022. [Online]. Disponibil la: https://www.unicef.org/reports/state-worlds-children-2021?utm_source=referral&utm_medium=media&utm_campaign=sowc-web
4. FORNESS, S. R., KAVALE, K. A. Emotional or Behavioral Disorders: Background and Current Status of the E/BD Terminology and Definition. In: *Behavioral Disorders*, vol. 25, nr. 3, pp. 264–269, 2000. Data accesării: 6 aprilie 2023. [Online]. Disponibil la: <http://www.jstor.org/stable/43153749>
5. IDEA. *Sec. 300.8 Child with a disability*. 11 iulie 2017. Data accesării: 12 august 2022. [Online]. Disponibil la: <https://sites.ed.gov/idea/regs/b/a/300.8>
6. ROESER, R.W., ECCLES, J.S., & SAMEROFF, A.J. Academic and emotional functioning in early adolescence: Longitudinal relations, patterns, and prediction by experience in middle school. In: *Development and Psychopathology*, vol. 10, nr. 2, pp. 321–352, iun. 1998, doi: <https://doi.org/10.1017/S0954579498001631>.
7. GJONE, H., STEVENSON, J. The Association Between Internalizing and Externalizing Behavior in Childhood and Early Adolescence: Genetic or Environmental Common Influences. In: *Journal of Abnormal Child Psychology*, vol. 25, nr. 4, pp. 277–286, aug. 1997, doi: 10.1023/A:1025708318528. [Online] Data accesării: 16 septembrie 2022.
8. NEWCOMER, P. L. Understanding and teaching emotionally disturbed children and adolescents. In: *Understanding and teaching emotionally disturbed children and adolescents*, 3rd ed. Austin, TX, US: PRO-ED, 2003, pp. ix, 655. [Online] Data accesării: 25 august 2022.
9. VALDES, K. A. Youth categorized as mentally retarded [microform] / prepared for the Office of Special Education Programs, U.S. Department of Education. In: *Statistical almanac, vol. 5, The National Longitudinal Transition Study of Special Education Students prepared by Kathryn A. Valdés, Cynthia L. Williamson, Mary M. Wagner*. [Menlo Park, Calif.] : [Washington, DC]: SRI International ; U.S. Dept. of Education, Office of Educational Research and Improvement, Educational Resources Information Center, 1990. [Online] Data accesării: 15 august 2022.